

Trio d'asos

In memoriam Wilder, Lemmon i Matthau: junts i per separat.

Antoni Figuera

El que segueix no és un obituari ni una necrològica ni tampoc un epitafi. Dificilment ho podria ser si acceptam el lloc comú que els obituaris, les necrològiques i els epitafis són simples notes a peu de pàgina, amb les quals els vius pretenem honorar el record dels morts. Referendats moltes vegades pels versos memorables d'aquell poeta castellà que va ser Jorge Manrique: "Aunque la vida murió nos dejó har-to consuelo su memoria."

I no ho són –obituari, necrològica o epitafi– les línies que segueixen per la senzilla raó que Billy Wilder no ha mort, com ens han fet creure les notícies de premsa que ens han arribat i, fins i tot, els seus més afligits deutors. El que passa –una darrera guinyada de complicitat davant del destí– és que Billy Wilder (el nostre sorneguer, descarat i descastat Billy: ningú no és

perfecte, però ell gairebé sí) se n'ha anat de gresca amb altres dos incondicionals no-morts –Walter i Jack–, als quals l'opinió pública també va donar per ocasionalment traspassats en el seu moment i, per descomptat, ben enterrats.

Allà, precisament allà, a l'altra banda d'aquella barra de bar, llarguíssima com l'infinit, que és la barra del temps o de l'eternitat (que és el que és l'atzar en relació al destí), veieu-los a tots tres barrinant nous arguments, maquiavèlics i esbiaixades trames que, en el fons, amaguen un vergonyant i desesperat romanticisme, entre glop i glop de bourbon. Sí, veieu-lo aquí, a l'irrespectuós i indoblegable Wilder, prenent tassa rere tassa, en companyia dels seus inseparables còmplices: un embullós i malhumorat Matthau i un malencònic i vulnerable Lemmon, amb la presència respectuosa i callada, al fons de l'enquadrament, d'un ressacós, però

noble i digne, Holden, al qual devem la definició més encertada de l'immens talent de Billy Wilder: "Té el cap ple de fulletes d'afaitar." I desig que consti en acta tot el que afirm, ja que només els qui pertanyin a l'"estrella" Wilder o Lemmon o Matthau o Holden (també a l'"estrella" MacLaine, és clar), seran capaços d'entendre-ho.

No, Billy Wilder no ha mort. I, de fet, d'ençà que he sabut que havia decidit baixar-se del món en marxa i posar terra pel mig, molts de vespres me'n vaig a confraternitzar amb ell a "Sunset Boulevard", compartint a mitges un modest –o no tant– "apartament" on conviure "con faldas y a lo loco" en companyia de la més encantadora ascensorista que ens puguem imaginar –sòsias d'una tal Irma la Dolça– i de dos brivalls de la pitjor mena i de la millor casta, que nomen Lemmon i Matthau, tots disposats –i jo inclòs– a redactar a "Primera Plana" l'epitafi per partida doble –ara sí– d'un segle que se'ns n'ha anat (el segle XX) i el d'un altre que, tant ells com jo, pensam que també se'ns n'ha anat abans d'haver-lo iniciat: el segle XXI. Perquè si hi ha qui afirma que la caiguda del mur de Berlín va ser la data històrica que va suposar el final d'un segle i d'un mil·lenni i la punta de llança del començament d'un altre (aquí una pausa: aquest mateix mur que, pel costat de la Porta de Brandenburg, els protagonistes de l'espatarrant *Un, dos, tres*, i molt especialment un imparable i genial –en el seu gest i en la seva veu– James Cagney, passaven en totes dues direccions una i altra vegada en aquella divertidíssima sàtira (al fons el record de *Ninotchka* d'Ernst Lubistch) tant contra el socialisme real de l'Alemanya de l'est com contra l'imperialisme ianqui, descafeïnadament simbolitzat per la indústria de la Coca-Cola); n'hi ha d'altres, entre els quals m'incloc –i no ho dic com una simple *boutade*– que pensen que el segle XXI no va començar sinó que va acabar l'11 de setembre de l'any passat. I és just poc abans o poc després d'aquella cruïlla històrica el moment sàviament triat per Matthau, Lemmon i Wilder per sortir de l'escena amb un mutis. I és precisament també en aquest instant quan una descomunal i triple riallada ressona en els

Ninotchka

*El crepúsculo
de los dioses*

...veieu-los a tots tres barrinant nous arguments, maquiavèl·lics i esbiaixades trames que, en el fons, amaguen un vergonyant i desesperat romanticisme, entre glop i glop de bourbon.

nostres timpans des de l'altra banda de la barra d'aquell bar infinit del temps, on sempre és de nit, però no s'hi fa feina i és on se serveix el bourbon més pur de tot l'univers, acompanyat d'una frase que qualsevol mínimament atent pot escoltar: "Aquí quedau."

¿Què hi podria afegir sobre Billy Wilder, a més del que han repetit fins a la sacietat tants i tants panegiristes? Per a mi, Wilder pertanyia a aquella estirp de privilegiats directors que—com passa amb un Fritz Lang o amb Howard Hawks—no recordarem mai per una pel·lícula que pugui haver ofès la nostra intel·ligència, i sí, en canvi, per un grapat generosament ample d'obres mestres i també per un memorable repertori de seqüències i diàlegs que mereixen incloure's en qualsevol selecció antològica. Així que aquí teniu un lleuger recompte de les meves preferències—tant sols unes poques—wilderianes:

Com totes les èpoques. I des d'aleshores—parafraçant Norma Desmond—les pel·lícules se n'han anat fent més petites; però és sobretot el món que se'ns ha tornat de cada pic més menut.

La seqüència final—una de les més belles de la història del cine—de *Perdició*. Un moribund Walter Neff (Fred MacMurray) intenta inútilment encendre un darrer cigarret mentre balbucejant li confessa al seu amic Barton Keyes (Edward G. Robinson): "Tenies el culpable molt a prop, a l'altre costat de la taula." I Keyes, agafant el misto d'entre els seus dits tremolosos l'hi encén amb el mateix gest amb què Neff acostumava a encendre'ls—hi i aproximant-li la flama li replica: "El tenia molt més a prop." Poc més sobre l'amistat es pot dir en aquest "llarg adéu" chandlerià amb què es tanca el film. I ja que parlem de finals, ¿hi ha algú que posi en dubte encara que, sota aquella capa d'aparent acritud i la mala bava habituals a moltes de les seves pel·lícules, debatent-se sempre entre l'acidesa i l'amargor, s'amagava un romàntic empedreït? Recordem, en aquest sentit, la bellíssima seqüència que tanca la injustament oblidada i deliciosa comèdia

La vida privada de Sherlock Holmes

Ariane: l'express que comença la sortida de l'estació de París, el madur seductor Frank Flannagan (un imponent Gary Cooper), amb un peu a l'estrep observant com corre per l'andana una joveneta completament enamorada que va a trobar-lo: Ariane (aquella germana gairebé bessona de Sabrina i la qual, com Sabrina, no ens la podem imaginar sota cap altres trets—"cara d'àngel" per a Stanley Donen; *garçon damné* per al poeta Guillermo Carnero—que no siguin els de la inol·lidable Audrey Hepburn); i aquell gest sublim, entre la força de decisió masculina i la retuda entrega femenina—i és que la felicitat es pot jugar en un segon—d'enllaçar-la Flannagan per la cintura, agafant-la en sopols i pujant-la al tren, davant la mirada comprensiva, entre irònica i tendra alhora, del seu resignat pare Claude Chavasse (Maurice Chevalier). *Ariane*, o com fer-li boniques voltes a l'etern mite de Pigmalió en un registre diferent, però tan savi com el que va dur a terme George Cuckor a la seva magnífica *My Fair Lady* (no casualment interpretada també per aquella actriu d'estirp única que va ser la Hepburn) I seguint amb els finals—ara puntentment romàntics—, seria imperdonable que oblidàssim aquella obra mestra inqualificable en qualsevol gènere que va ser *La vida privada de Sherlock Holmes*: Gabrielle Valadon (Geneviève Page) acomiadant-se del detectiu, després que ha descobert la seva condició d'espia alemanya, el joc

de l'ombrel·la obrint-se i tancant-se com un codi morse, davant la mirada de Holmes que contempla la seva marxa des de la finestra de la mansió; la següent seqüència en què Holmes rep, en el seu apartament de Baker Street, la notícia de la seva execució; la retirada del protagonista a la seva habitació sense dir paraula, per deixar que siguin el seu violí i l'opi els que acompanyin en solitari el seu cor dessagnant-se; totes aquestes imatges mereixen quedar indeleblement tatuades en la retina de l'espectador que les contempla.

Deia Borges en el seu brevíssim i inol·lidable poema "Un poeta menor": "La meta es el olvido. Yo he llegado antes". Parafraçant Osvaldo Soriano podem afirmar amb rotunditat que, tot i que seguirà havent-hi penes (cada vegada que un ésser estimat li cali foc a la vida a l'altre costat del mirall), no podrà existir mai l'oblit per a un cineasta de la talla de Billy Wilder. Així acomiadem-nos-en amb un "fins ara" (fins que fiquem novament una de les seves cintes en el cor del nostre vídeo recordant el fulgurant final d'una altra de les seves obres mestres: *El apartamento*, quan l'ascensorista Fran Kubelik (una prodigiosa Shirley MacLaine) li diu a un encara dubitatiu Bud Baxter en la seva estrenada integritat, davant un feix de cartes en què l'inici de la partida pot ser també el començament d'una bella història d'amor: "Calla i reparteix"). ■